NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geſchreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik geſproken, zoo gelooven wij ook, daarom ſpreken wij ook.
2 Cor. IV: 13.

JESUS CHRISTUS, ONZE HOOP.

Heerlijke dingen brengt de gedachtenis van 's Heeren opneming ten hemel aan Zijne gemeente op aarde voor oogen. Onze Heidelbergſche Catechismus ſpreekt daarvan met deszelfs bekende klaar- en innigheid in *den achttienden Zondag*, waarvan vooral het laatſte antwoord rijk is in dierbare waarheden. Op de vraag: *wat nut doet ons de hemelvaart van Christus?* belijdt de geloovige daar aldus: *Ten eerſte*, *dat Hij in den hemel voor het aangezicht zijnes Vaders onze voorſpraak is; ten tweede*, *dat wij ons vleesch in den hemel tot een zeker pand hebben*, *dat Hij* (*als het Hoofd*) *ons* (*zijne lidmaten*) *ook tot Hem zal nemen; ten derde*, *dat Hij ons zijnen Geest tot een tegenpand zendt, door welks kracht wij zoeken dat daar boven is, daar Christus is zittende ter rechterhand Gods, en niet dat op de aarde is.* Doch het is niet ſlechts aan deze nimmer genoeg te overdenken waarheden, dat wij hier, in de tusſchendagen van de Hemelvaart- tot de Pinkſter-gedachtenis, onzen lezer wenſchen te herinneren. Met de heerlijkheid van beide de feesten, dat van Jeſus koninklijke krooning en Zijnen hoogepriesterlijken ingang in het heilige der heiligen, en dat van de uitſtorting van Zijne koninklijke gave, den Heiligen Geest, op den Pinkſterdag, is op het tederst verbonden eene voor het geloof niet minder dierbare waarheid: Jeſus Christus zal wederkomen! *Deze Jeſus*, zeggen de Engelen tot de Hem naſtarende discipelen (Hand. I. v. 11), *deze Jeſus, die van u opgenomen is, zal* ALZOO *komen* (zichtbaar, heerlijk, en op de wolken des hemels), *gelijkerwijs gij hem naar den hemel hebt zien henen varen.* Ziedaar dan nu de verwachting der Kerk, haar van Gods wege uit den hemel door Zijne Engelen, zoo wel als door 's Heeren eigen mond van den beginne des woords tot aan het einde, toebetrouwd. De Geest zoude niet lang na de wederkeering des Heeren ten hemel gegeven worden, maar die Geest zoude komen als *Trooster*, dat is, in de afwezigheid des Genen die henenging, om van Hem te getuigen, om Zijne plaats te bekleeden, maar tevens ook om Zijne gemeente indachtig te maken, en te leeren zeggen: *Heere Jeſus, ja kom* (1)! Daarom dan ook, nadat Jeſus Zijne discipelen getroost had bij zijn henengaan met de belofte van den *Trooster*, den Geest; zoo voegt de boodſchap uit den hemel daar nog toe die herhaalde belofte van een perſoonlijk wederzien, een perſoonlijke wederkomst, een perſoonlijke regeering (het zal ons ſtraks uit den zamenhang blijken!) van Hem, die alzoo door lijden inging in Zijne heerlijkheid, en nu henenging om een koninkrijk in bezit te nemen, beide over den hemel en over de aarde. In de kracht dezer dubbel heerlijke en zalige belofte, de komst van den Geest als Trooster, en de wederkomst van den Zoon als Koning in heerlijkheid, *keerden nu de Apostelen weder na Jeruſalem met groote blijdſchap* (Luc. XXIV. v. 52). Zij zelve, voor hunne perſonen en als vertegenwoordigende de Kerk van Christus door hunne dienst en prediking gegrond, ontfingen den beloofden Geest, doch zonder immer (gelijk in later tijden maar al te zeer geſchiedde) uit het oog te verliezen, dat het bij deze eerſte vervulling voor de Kerk niet zoude blijven, maar dat de volle heerlijkheid voor haar (en dat ook op de aarde), in verband ſtond met die allervolzaligſte van alle te voren voorzegde gebeurtenisſen in Gods onfeilbaar woord: de wederkomst van Hem, die de honderden van jaren, voor Zijne lichamelijke afwezigheid beſtemd, ſteeds noemde en door Zijne knechten liet noemen: *een kleinen tijd.* En wanneer dan nu de Apostel Paulus zijnen Timotheus toeſpreekt in den naam van *Jeſus Christus*, *onze hope* (1 Tim. I. v. 1), leeren wij

(1) Openb. XXII. v. 17, 20.

hieruit niet twee voor het geloof even gewichtige als te vaak miskende waarheden? *ten eerste*, dat de hoop des Christens, die noodwendig in geen bloot schepsel, hoe verheven ook gedacht, kan eindigen, niets meer en niets minder omvat, dan den geheelen persoon van Jesus Christus God en mensch; zijn persoon zelve, zeggen wij, en niet blootelijk eenige door hem verworvene gave, of den hemel, of de zaligheid, of de heerlijkheid; neen, maar Hij zelve is Zijnes volks zaligheid en heerlijkheid; Hij is hunne HOOP! Doch ook *ten tweede*, dat Jesus Christus, als dat voorwerp aller heilverwachting aan de Gemeente steeds wordt voorgesteld *in Zijne laatste toekomst*. In dat verband is Hij eerst in den volsten nadruk *onze Hoop*. En dat Paulus in het hoofd des eersten Briefs aan zijnen Timotheus niets minder of anders dan dit voor oogen had, blijkt uit de vergelijking met plaatsen, als de volgende, zoo uit denzelven, als uit den gelijktijdig geschrevenen aan Titus (1); alwaar wij lezen: *Ik bevele u voor God, die alle ding levendig maakt, en voor Christus Jesus, die onder Pontius Pilatus de goede belijdenis betuigd heeft, dat gij dit gebod houdt, onbevlekt en onberispelijk tot op de verschijning onzes Heeren Jesus Christus, welke* TOT ZIJNER TIJD *vertoonen zal de zalige en alleen machtige Heere*, enz., en voorts het voorwerp onzer *verwachting* genoemd wordt *de zalige hoop en verschijning van onzen grooten God en Zaligmaker Jesus Christus.*

Doch de hemelvaarts-verkondiging stelt ons ook nog eene andere belofte voor, met die volzalige wederverschijning des Heeren Jesus op het naauwst in verband staande, en, als zij, in alle de prophecyën overal op den voorgrond gesteld, en als ingeweven; het is de *wederoprichting van het koninkrijk aan Israël.* Op de vraag der Apostelen wegens dat hoofdpunt der aloude toezeggingen (Hand. I. v. 6), antwoordt Jesus, als Hij van hen afscheid neemt, alles behalve volstrekt ontkennend, zoo als men zich te vaak verbeeld heeft. *Het komt u niet toe* (zegt Hij) DE TIJDEN EN GELEGENHEDEN *te weten, die de Vader in zijne eigene macht gesteld heeft.* De ontdekking dier *tijden en gelegenheden* was het dan, niet de gebeurtenis zelve, wat nog verborgen moest blijven voor de trapswijze ook op dit stuk op te leiden Gemeente van den eeuwig getrouwen God Israëls; maar de zaak zelve stond en staat vast, en het antwoord van Jesus in verband met geheel de Schrift, geeft aan de zuiverheid en zekerheid dier Apostolische, oud-Israëlitische, en daarom ook echt-Christelijke verwachting een verzegelend getuigenis. Men vergelijke steeds Rom. XI.

In dat licht beschouwd, hoe dubbel beteekenisvol worden ons die onderscheidene Psalmen Israëls, die in zamenstemming met zoovele andere prophecyën te gelijk van een *opvaren* van God, en van een *regeeren van dien God als Koning*, en van eene heerschappij te zamen over Israël en over alle de volken lofzingen! Zoo b. v. in den acht en zestigsten Psalm: *Gij zijt opgevaren in de hoogte, gij hebt de gevankenis gevankelijk gevoerd, gij hebt gaven genomen* (*om uit te deelen*) *onder de menschen, ja ook de wederhoorigen, om* (*bij u*) *te woonen, o* HEERE *God* (v. 19). En straks daarop (v. 27 en volg.): *Looft God in de Gemeenten: den Heere, gij die zijt uit den springader Israëls — om Uwes tempels wille te Jerusalem, zullen U de koningen geschenken toebrengen. — Prinselijke gezanten zullen komen uit Egypte; Moorenland zal zich haasten zijne handen tot God uit te strekken. Gij koninkrijken der aarde, zinget Gode, psalmzingt den Heere, Sela!* En geheel de zeven en veertigste Psalm: *Alle gij volken, klapt in de hand: juicht Gode met een stemme van vreugdengezang. Want de* HEERE *de Allerhoogste is vreeslijk, een groot Koning over de gantsche aarde. Hij brengt de volken onder ons, en de natiën onder onze voeten. Hij verkiest voor ons onze erfenis: de heerlijkheid Jacobs dien Hij heeft lief gehad, Sela. God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin. Psalmzingt Gode, psalmzingt! Psalmzingt onzen Koning, psalmzingt. Want God is een Koning der gantsche aarde: psalmzingt met een onderwijzing. God regeert over de Heidenen: God zit op den troon Zijner heiligheid. De Edele der volken zijn verzameld* (*tot*) *het volk des Gods Abrahams, want de schilden der aarde zijn Godes: Hij is zeer verheven.* Wie is Hij, die God, die *opgevaren* is? die als Koning over de gantsche aarde wordt uitgeroepen? die over de Heidenen regeert, als over Israël? Is Hij het niet van wien gezegd is, dat Hij *geopenbaard is in het vleesch, gerechtvaardigd in den Geest, gezien van de Engelen, gepredikt onder de heidenen, geloofd in de wereld, opgenomen in heerlijkheid* (1 Tim. III. v. 16)? Is Hij het niet, de Zone des levendigen Gods, die met den Vader en met den Heiligen Geest God boven allen te prijzen in der eeuwigheid, eenmaal is nedergedaald in de nederste deelen der aarde, om het werk onzer verlossing te werken, om Zijn Koninkrijk te deelen met in zich zelve verlorene zondaren, om te kunnen genaamd worden voor tijd en eeuwigheid, voor deze en de toekomende wereld: JESUS CHRISTUS ONZE HOOP?

(1) 1 Tim. VI. v. 13—15. Tit. II. v. 13.

HET EVANGELIE, ALLEEN EENE WEZENLIJKHEID TEGENOVER ALLE MENSCHELIJKE STELSELS EN BESPIEGELINGEN.

Dat er in het midden van den strijd der verschillende gevoelens, zich een verlangen naar waarheid ontwikkelt, is niet te ontkennen; en dat het Evangelie zelfs bij zijne vijanden met meer eerbied behandeld en beoordeeld wordt, dan tegen het einde der vorige eeuw, is uit de letterkunde van den dag blijkbaar; doch het groote onderscheid tusschen hetzelve en alle andere stelsels of godsdiensten wordt te weinig in het oog gehouden. Het Evangelie namentlijk is de Waarheid; terwijl alle andere godsdiensten en leerstelsels slechts pogingen zijn om de kennis dier waarheid die den mensch zich herinnert eens bezeten te hebben, weder te herstellen. Het Evangelie is eene wezenlijkheid, eene voortgaande geschiedenis, waarbij aan redenering en verbeelding, die groote werk-

tuigen in onze menſchelijke ſtelſels, geen plaats hoegenaamd ingeruimd wordt. *Het Woord is vleesch geworden;* ziedaar het groote feit dat het woord Gods ons mededeelt, en waaruit alles voortvloeit, van de moederbelofte af in het Paradijs tot aan de overgifte van het rijk aan den Vader door den Middelaar. Deze ontzettende waarheid met alle deszelfs gevolgen als een kind te doen aannemen, dit is alleen het werk des Heiligen Geestes; want de mensch kan uit zich zelven geene zaligheid aannemen dan die uit zijne kracht of verdienſten opklimt: terwijl de Schrift alleen diegene verkondigt, die van God afdaalt. Dit was het ongeluk der achttiende eeuw, dat men in dezelve het Evangelie voor de regtbank eener bedorvene rede wilde verdedigen, en dien ten gevolge alles tot algemeenheden, tot afgetrokken begrippen gebragt heeft, terwijl daarentegen alles in hetzelve in bijzonderheden uitgedrukt wordt, en er toch ook niemand is die ons troosten kan, dan de Herder die alle zijne ſchapen bij name kent. Het Evangelie is eene kracht Gods tot zaligheid. Zoo heeft hetzelve zich in het voorledene geopenbaard, en zoo zal het zich ook ſteeds met meer of minder bewustheid moeten openbaren in de harten van alle degenen die tot God komen.

Alle de leerſtukken: de val, de geregtigheid Gods, de menschwording, de verkiezing, worden ons niet door redeneringen maar door feiten geleerd, en dat is nu de groote vraag, of ook wij daarin begrepen zijn, of wij deel hebben aan deze huishouding van genade, of ook wij eene begeerte gevoelen tot dien Waarachtigen die geopenbaard is.

Vergeefs is het derhalve dat hier eene Kerk onze zaligheid voor hare rekening neemt, dat ginds weder eene algemeene genade gepredikt wordt, die niets vordert om zalig te maken dan het geloof aan dezelve; — wij moeten door het geloove in Christus (en dat is Gods gave), deel hebben aan den levendigmakenden Christus, gelijk wij uit onze natuur deel hebben aan den zondigenden Adam.

Terwijl dus de woelingen van alle zijden zich verheffen, en alle godsdienſtigheid die ſlechts op vormen of uiterlijkheden gerust heeft geſchokt moet worden, zij het ons eerſte verlangen, om te onderzoeken of waarlijk de waarheid reeds eene behoefte voor ons hart geworden is, of wij buiten dezelve kunnen leven, of wij ons een geluk kunnen voorſtellen buiten haar. Iemand zeide onlangs dat de menſchen zich van God willen *bedienen* en tevens de wereld willen *dienen.* Dit gezegde is waar. De godsdienſtigheid is in ons vaderland zoo verre nog niet gezonken, dat men niet zoude erkennen godsdienst noodig te hebben, om ons te troosten bij verliezen of rampſpoeden in dit leven, en om ons den dood gemakkelijker te maken.

Het Evangelie echter is geen leerſtelſel, geene wijsbegeerte, maar eene Openbaring Gods. Het ſtelt ons niets minder voor dan gemeenſchap met den levendigen God door het geloove in Hem, die was, die is, en komen zal, in Hem die voor ons geſtorven en opgewekt is. Wie is tot deze dingen bekwaam? Wie kan er iets van vatten, zoo het niet nederdaalt van Hem die alleen de bron van leven en waarheid is? Hoe duidelijk blijkt het derhalve dat alles van God moet beginnen, en er op onzen bedorven grond ook niet het minſte zuchtje ten goede kan ontkiemen!

In God derhalve rust het geheele lot Zijner kerk. De grootſte ſchuddingen op de aarde, de grootſte verleidingen van alle zijden, kunnen derhalve geenen enkelen doen uitvallen uit de waarheid, van degenen die Zijne hand bewaart.

De waarheid die in Christus is, is dan ook geene beſpiegeling, geen voorwerp van beſchouwing, maar van verwachting. Naarmate de geſchiedenis van de wereld zich ontrolt, naar die mate vervult zich ook de raad Gods in Christus, en de nog onvervulde profetiën ſtaan als zoo veel bakens aan den weg, niet, (gelijk Bilderdijk ergens zegt), op dat wij daardoor onze nieuwsgierigheid zouden voldoen, maar opdat wij den tijd zouden kennen waarin wij leven.

Is het Evangelie eene wezenlijkheid, zoo behoeven wij God door onze redeneringen niet te verdedigen, maar alleen te getuigen van Zijne waarheid. Zoo waren ook de Apostelen alleen de *getuigen* der opſtanding, en ondertusſchen op hunne eenvoudige getuigenis is die Kerk gegrond, die zich ſedert achttien eeuwen ſteeds meer en meer uitbreidt.

Ook thans derhalve, bij den ſtrijd onder alle de volkeren, zij het oog op den Heere. Bij Hem is alles reeds beſlist, alles reeds volbragt. Wij behoeven in niets bezorgd te zijn, want Hij zorgt. Wij rusten op geene redeneringen, die naderhand bij minder helderheid, bij eene meerdere zwakheid van het verſtand, ons zouden kunnen ontvallen. Wij kennen Christus die geſtorven is, die ook opgewekt is, die ter regterhand Gods zit, die ook voor ons bidt.

Mogt het ons dus gegeven worden een leven niet meer des verſtands of der verbeelding, maar des geloofs te leiden! Hoe gegrond zoude onze rust zijn, hoe eenvoudig zoude ons alles worden, hoe gerust zouden wij ons lot, dat der Kerk, dat der wereld, in de hand des Heeren overgeven. Dit ſchenke ons Zijne genade!

OVER HET PROTESTANTISMUS

IN DESZELFS INVLOED OP KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

Reeds vroeger merkten wij aan, hoe men vooral thans met de zoo dikwijls geuite meening te voorſchijn treedt, dat het Catholicismus-alleen den bloei van kunſten en wetenſchappen bevordert, en ook daarop een bewijs grondt van deszelfs waarheid en voortreffelijkheid boven het Protestantismus. Wij zouden hierop kunnen antwoorden, dat naar onze vroeger gemaakte onderſcheiding tusſchen waar en valsch, ſtellig en negatief Protestantismus, de tegenwerping, tegen het eerſte gemaakt, (het andere verdedigen wij niet!) eigenlijk niets anders is dan eene beſchuldiging van het Evangelie, waarop het zich grondt. Wij zouden op de allezins belangrijke tegenbedenkingen van kundige en ſmaakvolle Schrijvers in het voordeel der Protestantſche kerken kunnen wij-

zen (1), welke althans voor eenige kunſten, en voor de wetenſchappen, beſlisſend ſchijnen te zijn. Maar wij nemen de tegenwerping van de catholieke zijde op gelijk zij gemaakt wordt, en geven voor een oogenblik hare gegrondheid (die wij anderzins niet aannemen) toe, om te onderzoeken tot welk beſluit zij met opzicht tot het werk en de vruchten der Hervorming leidt.

Wanneer wij dan dit vraagſtuk op bijbelſchen grond overbrengen, zoo komen wij als van zelf op de vergelijking van Israël, Gods volk, met Feniciërs en Grieken. Waarlijk, noch de pracht en veelvuldige heerlijkheid van Tyrus, dat in haren hoogmoed roemde: *Ik ben volmaakt in ſchoonheid*, en van hetwelke gezegd wordt: *Uwe bouwers hebben uwe ſchoonheid volkomen gemaakt* (2), noch de ſchittering dier Grieken, *die wijsheid zochten* (door de wetenſchappen), en bij wie de ſchoone, vooral beeldende kunſten, en bouwkunſtige ſmaak eene voorbeeldelooze hoogte bereikt hadden, en tot een éénigen bloei geſtegen waren; noch dit een, noch dat ander gaven Grieken of Tyriërs eenige de minſte aanſpraak op die ware en wezenlijke kennisſe Gods, waarvan de Pſalmist roemt: *Hij maakte Jakob zijne woorden bekend, Israël zijne inzettingen en zijne rechten: alzoo heeft hij geenen volke gedaan, en zijne rechten die kennen ze niet* (3)!

Het was toch reeds hier, in hoevele beelden, in hoeveel uiterlijke heerlijkheid, als afbeelding der hemelſche heerlijke dingen, de ware dienst Gods in het beloofde land was gehuld; het was toch hier reeds kennelijk, dat de dienst Gods zelve, een dienst is in geest en waarheid; want niet dat uiterlijke, als op zich zelf ſtaande, maar de hooger waarheid werd er door het geloof van den Godgetrouwen Israëliet door heen gezien. In Griekenland daarentegen werd het ſchoone om zijns zelfs wille vereerd en aangebeden; en ziedaar de grond dier godsdienſtigheid van den natuurlijken mensch, aan welke ook de uiterlijkheden der Roomſche kerk zoo vele offers brengen. Kunst en kennis waren onder Israël daarentegen ondergeſchikt aan de heiligheid der wet van Hem, die uit den hemel ſprak: *Ik ben de Heere uw God die u uit den diensthuize heb uitgevoerd*, en ſtraks daarop: *Gij zult geene andere goden voor mijn aangezichte hebben*; en: *gij zult u geen geſneden beeld noch eenige gelijkenisſe maken.* Het Catholicismus moge door haar ontrouw worden aan deze geboden, zoowel als door hare fabelachtige legenden, eene wijde ruimte, op het voetſpoor der heidenen, aan gevoel en verbeelding hebben geopend; den weelderigen bloei, dien dit aan eene of andere kunst moge hebben verſchaft, benijden echte Protestanten even min aan die kerk, als zij met Schiller in zijn berucht vers: *Die Götter Griechenlands* (4), met weemoedigen blik terug ſtaren naar de vergruisde afgodsbeelden en omgeworpen altaren des beſchaafden heidendoms.

Doch er is meer. Het mag zelfs niet ontkend worden dat het geloof (niet ſlechts het aannemen van historiſche feiten, maar dat hartveranderend geloof, hetgeen den geheelen mensch vernieuwt) uit zijnen aard de ſtrekking heeft om gevoel en verbeelding, niet gelijk de ſtoïcynſche trots uit te roeien, maar toch te beheerſchen, en krachtig in den toom te houden; en dus de kunſten niet ſlechts te heiligen, maar ook te beſnoeien, te beperken, te beletten dat zij als het ééne noodige vereerd en geroemd worden. Het gaat alle afgoderij, en dus ook die met de kunst en wetenſchap als zoodanig, op het krachtdadigſte tegen; het beſtrijdt de zelfzucht en ijdele roembegeerte in dezelve, en doet ze, als de kunst van Bezaleël en Aholiab, tot eenen geestelijken tabernakelbouw, of ook als Paulus tentenmaken tot zijn dagelijksch onderhoud ſtrekken. Heeft men tegen dezen invloed tegenwerpingen, men bedenke, dat die even zoowel het Christendom als de herſtelling van hetzelve in de Reformatie aangaan. Begeert men de Griekſche kunst en tempelpracht, den luister der Olympiſche ſpelen of de Tyriſche weelde, men ſchikke zich dan niet onder de Israëlitiſche ſcharen, alwaar men wel het koningshuis van Salomo en zijn tempelbouw, wel den glans van loofhut- en Paaschfeest, maar niet de wulpschheden van een Adonisfeest, immers niet dan tot bijzondere verwekking van den zwaren toorn Gods, zal aantreffen.

Dus is het dan ten deze ook met Catholicismus en Protestantismus geſteld. Verlangt men de kerkelijke choren der Roomsch-Catholieken, men verloochene dan het door geheel het Evangelie zoo klaar geleerde koninklijke Priesterſchap van *alle* geloovigen onder het Nieuw Verbond, hetwelk zich uitdrukt in het gezamenlijk aanſtemmen van den zang. Begeert men de pracht van den Romeinſchen zetel, men verwerpe dan de godsdienſtige vrijheid van ons geloof. De echte Hervorming heeft, gelijk het Christendom, den bloei der kunſten onderworpen aan een geestelijk beginſel des geloofs; dien der wetenſchappen aan de kennis van Jezus Christus. De Hervorming verwerpt even min als het Christendom wat hiermede beſtaanbaar is, als behoorende onder *al wat eerlijk, wat liefelijk is, wat wel luidt, alles waarin eenige lof of eenige deugd is.* Maar de Hervorming laat haren hemelſchen oorſprong niet beſtrijden, omdat de bloei van eenige kunſten, wellicht ook die van eene of andere wetenſchap, niet zoo weelderig is als onder de Roomſche kerk, die, min geſtreng, mits men zinnelijk genot door boetegelden en begiftigingen der kerk goedmake, die zinnelijkheid in den mensch begunstigt of vleit. De Hervormde kerk, zal zij haar beginſel geſtand doen, zoekt geen wereldſche rust of ſchoonheid, geen welbehagen in menſchenvonden, geen onverſtoorbare levensvreugd op de baren dezer wereldzee, en in dezen weduwlijken ſtaat der kerk, terwijl haar Heer en Hoofd afwezig is. Zij verwacht alleen heerlijkheid met Hem, wanneer Hij in heerlijkheid wederkomt. Intusſchen verblijdt zij zich in hetgeen Hij geeft; maar erkent dat *het goede deel te kiezen* beſtaat in het nederzitten aan zijne voeten, niet in het godsdienſtig aanſtaren van eenen luister, meer ontleend aan de pracht van het Rome des heidendoms, dan aan de heerlijkheid des Gods Jakobs en der heilige Stad!

---

(1) Men zie de fraaie en allezins lezenswaardige voorrede der *Esquisſes poëtiques* van den Heer A. L. C. Coquerel. Amst. 1829, p. 9—23.
(2) Ezech. XXVII. v. 3, 4. (3) Psalm CXLVII. v. 19, 20.
(4) *Griekenlands Goden.*

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.